

Broj XLVI / 2019
Bilten o procesu pregovora
o pristupanju Srbije Evropskoj uniji

BRISEL I SRBIJA, 2018 DÉJÀ VU, O POGLAVLJIMA I ČEKANJU

TEMA BROJA STR. 3–5

KOMENTAR STR. 6–7

Dubravka Grčić Nedeljković, saradnica šefa
Pregovaračkog tima za vođenje pregovora o pristupanju
Republike Srbije Evropskoj uniji

KOLUMNĂ STR. 8–9

Želimo li Evropu? Građani i građanke, podijum je vaš

AKTUELNO STR. 13–15

Poglavlje 27 kroz četiri godišnja doba – Da pozeleniš

PREDSTAVLJAMO STR. 16

Rumunsko predsedavanje Savetu EU

PREGLED NAJAVAŽNIJIH DOGAĐAJA

1. januar

Rumunija počela prvo predsedavanje Savetu EU
Rumunija je početkom godine počela svoje prvo predsedavanje Savetu EU, a kako su najavili zvaničnici te zemlje, među prioritetima će joj biti i Zapadni Balkan i proširenje Unije. Narednih šest meseci rumunskog predsedavanja biće burni za EU, koju očekuju izlazak Velike Britanije iz bloka, izbori za Evropski parlament, diskusija oko budžeta. [Više...](#)

16. januar

Sporazum o Bregzitu Tereze Mej poražen u Britanskom parlamentu
Sporazum koji je premijerka Tereza Mej sklopila sa čelnicima EU o odnosima Ujedinjenog Kraljevstva i Unije nakon Bregzita odbijen je u Donjem domu Parlamenta sa 432 glasa protiv, naspram 202 glasa za. [Više...](#)

18. januar

Podrška članstvu Srbije u EU 55%
Ukoliko bi sutra bio održan referendum s pitanjem: Da li podržavate učlanjenje Srbije u EU?, 55 odsto građana Srbije glasalo bi za, njih 25 odsto bi glasalo protiv, dok ukupno 20 odsto (po 10 odsto) ne bi glasalo uopšte ili ne zna šta bi odgovorilo na ovo pitanje, rezultat je najno-

vijeg istraživanja javnog mnjenja „Evropska orientacija građana Srbije“, koje je sprovelo Ministarstvo za evropske integracije Vlade Republike Srbije. [Više...](#)

24. januar

Podrška EU gradovima i opštinama u Srbiji za upravljanje imovinom
Predstavnici 18 gradova i opština Srbije potpisali su ugovore o sprovođenju projekata za upravljanje imovinom za koje je, u okviru grant šeme Programa Evropske unije (EU) Exchange 5, odobreno tri miliona evra. [Više...](#)

30. januar

U Beogradu potpisani sporazumi o Stalnom sekretarijatu Transportne zajednice
Sporazum o sedištu Stalnog sekretarijata u okviru Ugovora o Transportnoj zajednici potpisani je 30. januara, u Beogradu. Sporazumi su potpisani potpredsednica Vlade Srbije i ministarka građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture Zorana Mihajlović i novoimenovani privremeni direktor Stalnog sekretarijata Transportne zajednice Alen Baron, u prisustvu šefa Delegacije Evropske unije u Republici Srbiji, ambasadora Sema Fabricija. [Više...](#)

IMPRESUM

Izdavač: Beogradska otvorena škola (BOŠ)
Masarikova 5/16, 11000 Beograd, Srbija
www.bos.rs

Urednici: Jelena Babić, Vladimir M. Pavlović, Jelena Jorgačević,
Milica Mijatović, Tamara Arsić

Autori: Jelena Babić, Milica Mijatović, Tamara Arsić, Mirjana
Jovanović

Lektura: Marijana Milošević

Objavljinjanje elektronskog biltena „Progovori o pregovorima“ podržala je Fondacija za otvoreno društvo u Srbiji. Stavovi izneti u ovom biltenu nisu nužno stavovi Fondacije za otvoreno društvo. Beogradska otvorena škola odgovorna je isključivo za iznete informacije. Za stavove i informacije u autorskim tekstovima i intervjuiima odgovorni su sami autori, odnosno intervjuisane osobe.

Brisel i Srbija, 2018

DÉJÀ VU, O POGLAVLJIMA I ČEKANJU

Ključne manjčavosti na kojima moramo posebno da radimo i dalje ostaju: hitan postupak za usvajanje zakona u Narodnoj skupštini Srbije; nedostatak transparentnog vođenja reformi tokom pregovora o pristupanju Evropskoj uniji; sloboda izražavanja; veće učešće civilnog društva u pristupnim pregovorima. Lista nije konačna...

Opraštamo se od godine u kojoj nam je proširenje postalo nova – stara omiljena reč.

Od godine u kojoj smo proširenje iznova pozdravili.

Pročitali dokumenta.

Osmehivali se na crvenim tepisima razvijanim proširenju u čast.

Vreme je da se prebrojimo – od 2014. godine kada su otvoreni pregovori ukupno 16 otvorenih i dva privremeno zatvorena poglavlja u pristupnim pregovorima. Ukupno imamo 35. Ni matematički, više od polovine.

Godini u kojoj smo koordinate, iznova, podesili ka Briselu.

I prethodne godine, na istom ovom mestu, sa svima vama i onima koji su nam se u međuvremenu pridružili, pravili smo krug oko Sunca evropske integracije Srbije. Onomad smo prebrojali uspehe, poglavља, namere i rezultate. Poželeti nam sreću na putu koji je zajednički i vlasništvo svih nas.

Vreme nam je da, još jednom, taj krug oko Sunca zajednički prođemo. Posebno u godini, koju smo upisali kao našu. Proširenja radi.

Zima još traje, ali plovimo

U januaru smo, osnaženi najavama i radosni, zadovoljno peglali najlepša odela, odmarali od prazničnih radosti i s poverenjem i nadom gledali u Brisel.

Čekali smo lepe vesti i čekali smo realizaciju vetra, koji smo konačno uhvatili u svoja jedra.

Čekali smo perspektivu i znakove pored jasno utabanog i uređenog puta. I čekali smo da budemo sigurni da je i cilj na kraju puta vidljiv i izvestan.

I sve smo dobili.

Perspektivu – i to ne bilo kakvu, već Verodostojnu.

Dokument pod nazivom „Verodostojna perspektiva proširenja za Zapadni Balkan i pojačano angažovanje EU na Zapadnom Balkanu“ objavljen je 6. februara 2018. godine i prvi put posle jako dugo vremena u njemu je sadržana i jedna vremenska odrednica – 2025, kao godina u kojoj bi trenutno vodeće zemlje u procesu mogle da postanu punopravne članice.

Zašto 2025. godina i otkud baš ona? U duhu dobrih očekivanja Brisel daje najbolji mogući ishod pristupanja Crne Gore i Srbije. Ipak, ova godina nije konačna odrednica za pristupanje ovih dveju zemalja Evropskoj uniji.

Zašto?

Zato što ceo proces ne odstupa od svog početnog načela, a to je da se pristupanje i dalje zasniva na zaslugama, tj. urađenom poslu.

Urađen posao podrazumeva rezultate. Hoćemo li da ih prebrojimo?

Proleće, i put je pred nama

Dočekali smo proleće, pročitali i analizirali Strategiju (koja se tako i ne zove) i s perspektivom (verodostojnom) idemo u nove poduhvate.

Rezultati.

Sačekajmo, proleće se budi. Tu smo.

Perspektiva i vetar u leđa, uz Bugarsku na čelu kolone, koja prepoznaće stremljenja svojih balkanskih prijatelja, smešilo nam se uspešno proleće. Ispunjeno pripremama za veliki, prvi posle 15 godina, događaj koji će na jednom mestu okupiti visoke zvaničnike sa obe strane limesa. I Zapadnog Balkana i Evropske unije. I ovaj prvi će, zajedno sa svojom i evropskom perspektivom, biti jedina tačka dnevнog reda.

Bili smo srećni.

Sreću nam je malo umanjio Izveštaj o Srbiji Evropske komisije koji nam je u aprilu ukazao na ključne manjkavosti, potrebna unapređenja i uopšte izazvao buru komentara na neke od iznetih zaključaka.

Nadugo i naširoko pričali smo i pisali o Izveštaju **OVDE**, ali vratimo se samo na one na kojima verujemo da, bez obzira na godišnje doba, moramo posebno raditi:

Prvo osnove (Fundamentals first):

Hitan postupak za usvajanje zakona u Narodnoj skupštini Srbije.

Nedostatak transparentnog vođenja reformi tokom pregovora o pristupanju Evropskoj uniji.

Slobodi izražavanja.

Veće učešće civilnog društva u pristupnim pregovorima.

Lista nije konačna i možemo nastaviti dalje da nabrajamo. Ali, nećemo ovog puta. Čeka nas najlepši mesec proleća. Maj. I Sofija.

Prethodno pomenuti sastanak, prvi posle 15 godina, s nama kao glavnom i jedinom tačkom dnevног reda okupio nas je u glavnom gradu Bugarske – da potvrdimo evropsku perspektivu i razapnemo jedra. Skoro će leto.

Samo, iako smo bili ona jedina i glavna tačka na dnevном redu Samita, nismo se zvali proširenje. Zvali su nas povezivanje. Perspektiva nije zaboravljena, ali smo mi, optimističniji i možda malo luđe hrabriji širom regiona, verovali da će Deklaracija usvojena na kraju Samita doneti i jasnu odrednicu, vremensku razume se, datuma pristupanja.

Za razliku od nekih čekaonica, u kojima smo svi mi bar na nedeljnou nivou imali prilike da boravimo, nama ova naša – evropska, uređena po svim standardima nudi – jednu ozbiljnu Agendu. Povezivanja. Pored povezivanja putevima, mrežama, pojasevima i energijom, u zadatku je Zapadnom Balkanu data i mogućnost i prilika da se suoči sa izazovima koji su zajednički za ceo region, poput bezbednosti, migracija, geopolitičkog razvoja i unapređenja dobrosusedskih odnosa. I, samo da pojasnimo, Agenda nam jeste dala nove rezultate kojima valja težiti. Ali, Deklaracija nema ni u pomenu: pristupanje (accession), proširenje (enlargement) niti članstvo (membership).

Deklaracija jeste iznova potvrdila evropsku perspektivu regiona, ali je on u vremenskom i prostornom određenju i dalje tamo gde je bio pre tog 17. maja i Sofije. U čekaonici.

Za razliku od nekih čekaonica, u kojima smo svi mi bar na nedeljnou nivou imali prilike da boravimo, nama ova naša – evropska, uređena po svim standardima – nudi jednu ozbiljnu Agendu. Povezivanja.

Pored povezivanja putevima, mrežama, pojasevima i energijom, u zadatku je Zapadnom Balkanu data i mogućnost i prilika da se suoči sa izazovima koji su zajednički za ceo region, poput: bezbednosti, migracija, geopolitičkog razvoja i unapređenja dobrosusedskih odnosa.

I, samo da pojasnimo, Agenda nam jeste dala nove rezultate kojima valja težiti. Ali, Deklaracija nema ni kao pomen: pristupanje (accession), proširenje (enlargement) niti članstvo (membership).

Stiglo je leto, vreme je plovidbu punim jedrima

Možemo li, samo za trenutak, da se vratimo u februar i podsetimo se šta kaže Strategija, koja se i ne zove tako?

Članstvo do 2025. godine – zasnovano na rezultatima i ostvarenom napretku.

Pred letnji odmor i plovidbu punim jedrima ne bi bilo zgoreg i prebrojati rezultate.

Otvorenih poglavlja do sada u 2018 – bez.

Zatvorenih poglavlja do sada u 2018 – bez.

I pre nego smo razapeli jedra širom plavih pučina, u našem slučaju, Jadrana – vratimo se u srce evropskounijskog kontinenta, u Luksemburg – gde je na Osmoj Međuvladinoj konferenciji, Srbija otvorila još dva poglavlja, prva u ovoj godini i to Poglavlje 13 – ribarstvo i Poglavlje 33 – finansijske i budžetske odredbe.

Mirni da su i ribe i novci na suvom, vreme je za letnji odmor.

Jesen je i vreme za školu

(Ne)omiljeno zvono vratilo nas je nazad u školske klupe – vratili smo se prelistavanju dokumenata, pripremi novih, odbrojavanju do kraja godine pogleda uprtog u klupe Evropskog parlamenta.

Iz najmanje dva razloga.

Prvi, zasigurno jer smo čarobnu reč proširenje želeti da još jednom čujemo u tradicionalnom govoru o Stanju Unije, poslednjem u nizu za trenutnog predsednika Evropske komisije Žan Klod Junkera.

Evropski poslanici su pred sobom imali jedan važan zadatak tokom novembarskog zasedanja – a to je usvajanje Rezolucije o Srbiji. Dokument predstavlja komentar i osrvt Parlamenta na izveštaj o Srbiji koji je Evropska komisija objavila u aprilu. Iako je Rezolucijom pozdravljen rad na ekonomskim reformama i predanoj bilateralnoj saradnji sa susedima, kao i učestvovanju u regionalnim inicijativama, nakon uvodnih pohvala uvek stoji jedno, semantički predstavljeno u različitim formama, „ali“ čiji je tekst mnogo duži.

Drugi, jer su evropski poslanici pred sobom imali važan zadatak tokom novembarskog zasedanja, a to je – usvajanje Rezolucije o Srbiji.

Dokument predstavlja komentar i osrvt Parlamenta na Izveštaj o Srbiji, koji je Evropska komisija objavila u aprilu. Iako je Rezolucijom pozdravljen rad na ekonomskim reformama i predanoj bilateralnoj saradnji sa susedima, kao i učestvovanju u regionalnim inicijativama, nakon uvodnih pohvala uvek stoji jedno, semantički predstavljeno u različitim formama, „ali“ čiji je tekst mnogo duži.

Vratili smo se na podsećanje za reforme u oblasti vladavine prava, borbi protiv korupcije, pomenuta je uloga civilnog društva, sloboda medija, ali i borba za očuvanje reka i alarmantno stanje u oblasti zaštite vazduha.

Ključna reč su, nama opet, pred praznike bile reforme.

Zima je opet, duga i hladna

Istina, na Međunarodni dan ljudskih prava imali smo, ove zime, razlog da se osvrnemo na još nešto.

Dva nova poglavlja.

Otvorili smo ih na Devetoj Međuvladinoj konferenciji, ona koja se tiču ekonomskih i monetarne politike (Poglavlje 17) i Poglavlje 18 koje obuhvata pitanja statistike.

Vreme je da se prebrojimo – od 2014. godine kada su otvoreni pregovori ukupno 16 otvorenih i dva privremeno zatvorena poglavlja u pristupnim pregovorima.

Ukupno imamo 35.

Ni matematički, više od polovine.

I, nešto za kraj

Ako nastavimo ovim tempom kako otvaranja tako i zatvaranja poglavlja, 2025. nam se čini istinski...daleko.

Do tada.

Čekamo proširenje.

Čekamo na rezultatima zasnovan napredak.

Čekamo i odgovornost.

Sa obe strane.

Jelena Babić,
Beogradska otvorena škola

Retrospektiva – 2018. godina

O PREGOVORIMA O PRISTUPANJU SRBIJE EVROPSKOJ UNIJI

Postoji jasna svest o tome da na neke segmente procesa ne možemo uticati i da će države članice donositi odluke u skladu sa sopstvenim političkim i ekonomskim interesima, ne nužno u skladu sa ostvarenim napretkom države koja pregovara. Zato je važno jačati i bilateralne odnose, parlamentarnu saradnju i sve druge vidove povezivanja s državama članicama EU kako bismo, koliko je to moguće, uticali na pozitivan stav o nastavku procesa pristupanja.

U 2018. godinu ušli smo s velikim očekivanjima kada je reč o pristupnim pregovorima sa EU. Sada već sa sigurnošću možemo reći da nam je prošla godina donela nekoliko ključnih dokumenata i, što je možda važnije, oživila temu proširenja u evropskim krugovima. Zašto je 2018. godina bila toliko važna za politiku proširenja i kako se to odrazilo na Srbiju?

Čini se da je sve počelo kada je predsednik Evropske komisije Žan Klod Junker u svom Govoru o stanju Unije, septembra 2017. godine, pozvao države članice EU da „ponude verodostojnu perspektivu proširenja Zapadnom Balkanu“, ali da za vreme mandata njegove Komisije neće biti daljeg proširenja Unije. Počelo je planiranje, kako bi strateški dokument o politici proširenja bio objavljen već 2018. godine, što su države kandidati i potencijalni kandidati za članstvo očekivale s nestrpljenjem.

Iako je važno da postoji kontinuitet, evidentno je da ovakvim tempom Srbija neće otvoriti sva poglavlja ni u naredne četiri godine i da tempo otvaranja poglavlja mora da se ubrza. Tome ne idu u prilog izbori za Evropski parlament na proleće 2019. godine, koji će sigurno uticati na dodatno usporavanje procesa, što zbog izborne kampanje, što zbog promena u administraciji i telima koja se bave politikom proširenja. Ako tome dodamo i pregovore o Bregzitu, jasno je da okolnosti trenutno nisu na strani ubrzanja pregovora.

Tako je u februaru 2018. godine usvojena „Verodostojna perspektiva proširenja za Zapadni Balkan i pojačano angažovanje EU na Zapadnom Balkanu“, u kojoj se navodi da bi Crna Gora i Srbija mogle biti potencijalno spremne za članstvo 2025. godine. Postavljanje rokova u dokumentu naišlo je na različita tumačenja u domaćoj i evropskoj javnosti, postavljalo se pitanje da li je 2025. godina izvesnog članstva, da li se može postati članica ranije, da li mora „u paketu“, ali već ubrzo nakon toga

Izvor: privatna arhiva

(za pažljive čitaoce i u samom tekstu Perspektive), razjašnjeno je da je 2025. godina samo okvir i to ambiciozan. Poseban akcenat stavljen je na prateći dokument, pripremljen u formatu akcionog plana, koji se odnosi na šest vodećih inicijativa, odnosno šest oblasti koje su prepoznate kao ključne razvojne oblasti za države Zapadnog Balkana, u koje će EU dodatno ulagati u naredne dve godine. Inicijative se odnose na: vladavinu prava, bezbednost i migracije, socio-ekonomski razvoj, saobraćajno i energetsko povezivanje, digitalnu agendu, pomirenje i dobrosusedske odnose. Još jedna potvrda evropske budućnosti regiona stigla je na majskom samitu EU – Zapadni Balkan, održanom nakon punih petnaest godina od Samita u Solunu. Zaključci sa Samita još jednom potvrđuju evropsku perspektivu regiona Zapadnog Balkana, a „Program prioriteta“, kao Aneks uz Deklaraciju sa Samita, u velikoj meri poklapa se s merama u šest vodećih inicijativa.

U međuvremenu, Evropska komisija je objavila i Izveštaj (o napretku) za 2018. godinu, u kome je Srbija za najveći broj oblasti pokazala umerenu pripremljenost za članstvo (u 21 od 33 poglavlja) i u najvećem broju poglavlja ostvarila izvestan napredak (u 23 od 33 poglavlja). Izveštaj je ocenjen kao objektivan i uravnotežen, ali treba imati u vidu i specifičnosti korишћene metodologije. Otkako je uveden novi pristup izveštavanju, u kome se ocenjuje opšti nivo spremnosti za članstvo i ostvareni napredak, postoje nesuglasice o verodostojnosti opšte ocene koja se na kraju može izvesti iz Izveštaja. Tako se može doći do situacije da u nekoj oblasti možete ostvariti dobar napredak (ocena 4), a imati samo izvestan nivo pripremljenosti (ocena 2) i vice versa, može se dogoditi da država teško ostvaruje dodatni napredak u oblastima u kojima već ima visok nivo pripremlje-

nosti, poput Srbije u Poglavlju 7 – Zaštita intelektualne svojine. Naučili smo da je važno detaljno čitati izveštaje, ne oslanjati se samo na statistiku i uzimati u razmatranje specifičnosti svakog poglavlja.

Tokom 2018. godine, Srbija je otvorila pregovore u četiri pregovaračka poglavlja: Poglavlje 13 – Ribarstvo, Poglavlje 33 – Budžetska i finansijska pitanja, Poglavlje 17 – Ekonomski i monetarna politika i Poglavlje 18 – Statistika. Godinu smo završili sa 16 otvorenih i dva privremeno zatvorena poglavlja. Ovim je nastavljen dosadašnji tempo otvaranja dva pregovaračka poglavlja po Međuvladinoj konferenciji, koje se održavaju jednom tokom šestomesečnog predsedavanja.

Iako je važno da postoji kontinuitet, evidentno je da ovakvim tempom Srbija neće otvoriti sva poglavlja ni u naredne četiri godine i da tempo otvaranja poglavlja mora da se ubrza. Tome ne idu u prilog izbori za Evropski parlament na proleće 2019. godine, koji će sigurno uticati na dodatno usporavanje procesa, što zbog izborne kampanje, što zbog promena u administraciji i telima koja se bave politikom proširenja. Ako tome dodamo i pregovore o Bregzitu, jasno je da okolnosti trenutno nisu na strani ubrzanja pregovora.

Ipak, ove okolnosti nisu obeshrabrike Srbiju da nastavi s reformama, pripremom pregovaračkih dokumenata i sprovodenjem politika, kako bi pregovore okončala u predviđenom roku.

Može se doći do situacije da u nekoj oblasti možete ostvariti dobar napredak (ocena 4), a imati samo izvestan nivo pripremljenosti (ocena 2) i vice versa, može se dogoditi da država teško ostvaruje dodatni napredak u oblastima u kojima već ima visok nivo pripremljenosti, poput Srbije u Poglavlju 7 – Zaštita intelektualne svojine. Naučili smo da je važno detaljno čitati izveštaje, ne oslanjati se samo na statistiku i uzimati u razmatranje specifičnosti svakog poglavlja.

A koji je predviđeni rok?

U revidiranom Nacionalnom programu za usvajanje pravnih tekovina EU (NPAA), usvojenom 1. marta 2018. godine, predviđeno je potpuno uskladištanje domaćeg zakonodavstva s prawom EU do kraja 2021. godine. Vođeni ovim rokom, 2018. godine započela je i revizija akcionih planova za poglavlja 23 i 24, kako bi se izvršio presek u odnosu na ono što je do sada urađeno i što se očekuje u skladu s prelaznim merilima koje je EU postavila nakon prvobitnog usvajanja ovih planova. Revidirani Akcioni plan za Poglavlje 23 već se nalazi pred civilnim društvom, nakon čijih komentara se očekuje dalja procedura usaglašavanja sa Evropskom komisijom. Pred radnim telima Saveta EU nalazi se još pet pregovaračkih pozicija koje su spremne za otvaranje i to za Poglavlje 2 – Sloboda kretanja radnika, Poglavlje 4 – Slobodno kretanje kapitala, Poglavlje 9 – Finansijske usluge, Poglavlje 14 – Transport i Poglavlje 21 – Transevropske mreže. Tokom

2018. godine pripremljeni su i nacrti pregovaračkih pozicija za Poglavlje 10 – Informaciono društvo i mediji, Poglavlje 27 – Zaštita životne sredine i Poglavlje 28 – Zaštita potrošača i zaštita zdravlja, dok su akcioni planovi za veliki broj poglavlja u fazi usaglašavanja sa Evropskom komisijom.

U 2019. godini očekuje se nastavak rada na svim pregovaračkim dokumentima, uz sve izazove koje ova godina donosi. Dodatna pažnja biće posvećena i ispunjenju merila za zatvaranje pregovaračkih poglavlja, kao i dokazivanju da smo sposobni da u potpunosti sprovodimo mere koje smo do sada usvojili.

Verujemo da će 2019. godina biti godina kada će se države članice saglasiti oko usvajanja Izveštaja o skriningu za Poglavlje 31 – Spoljna, bezbednosna i odbrambena politika, jedinog izveštaja koji nedostaje kako bi proces skrininga u potpunosti bio završen.

Postoji jasna svest o tome da na neke segmente procesa ne možemo uticati i da će države članice donositi odluke u skladu sa sopstvenim političkim i ekonomskim interesima, ne nužno u skladu sa ostvarenim napretkom države koja pregovara. Zato je važno jačati i bilateralne odnose, parlamentarnu saradnju i sve druge vidove povezivanja s državama članicama EU kako bismo, koliko je to moguće, uticali na pozitivan stav o nastavku procesa pristupanja. U međuvremenu, pratiće se i pregovori o Bregzitu i evropski izbori, stavovi kandidata o politici proširenja, kako bismo bili pripremljeni za sve ishode izbora i moguće sastave nove Komisije.

*Dubravka Grčić Nedeljković,
saradnica šefa Pregovaračkog tima za vođenje pregovora o
pristupanju Republike Srbije Evropskoj uniji*

Želimo li Evropu?

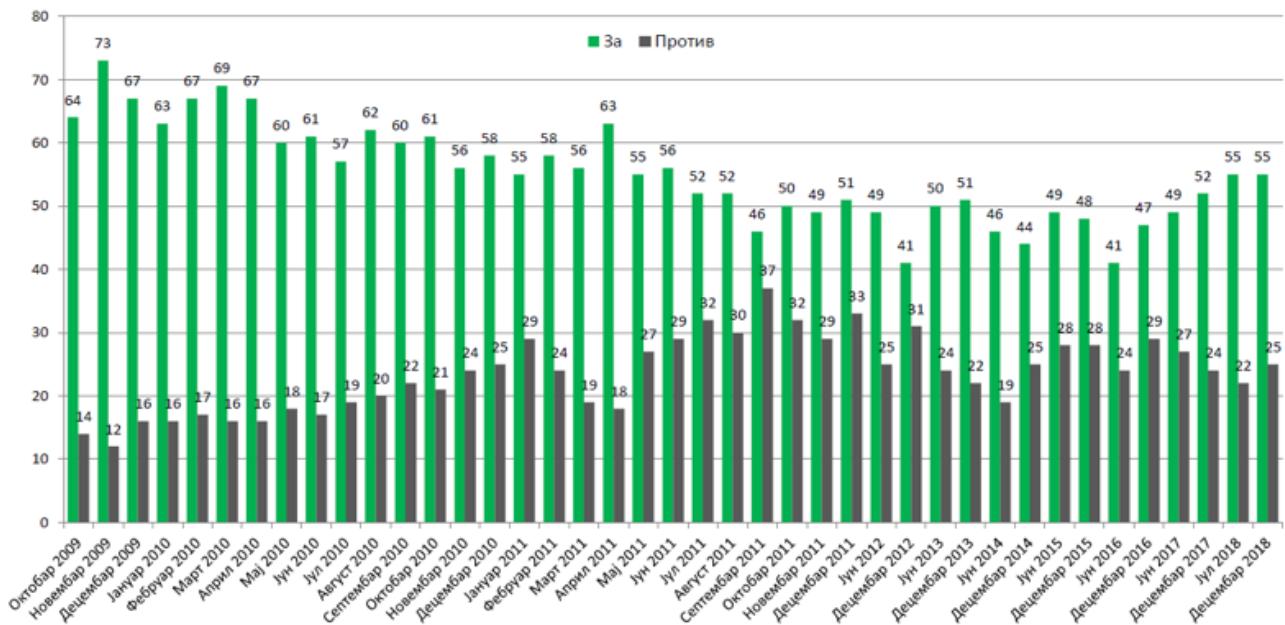
GRAĐANI I GRAĐANKE, PODIJUM JE VAŠ

Neminovno je da se postavi pitanje zbog čega Evropska unija i proces evrointegracija nisu više prihvaćeni u javnom mnjenju. Da li zbog toga što je proces postao trom i traje već godinama, a nema dovoljno jasne komunikacije s građanima o postignutim rezultatima ili koristima koje će imati? Možda zbog nedovoljno određene spoljne politike Srbije koja često sedi na „dve stolice“ između Rusije i EU ili dijaloga Beograd-Priština koji nije dovoljno inkluzivan ili transparentan?

Na pitanje: „Ukoliko bi sutra bio raspisan referendum s pitanjem ‘Da li podržavate učlanjenje naše zemlje u Evropsku uniju’, kako biste vi glasali?”, 55% ispitanika dalo je potvrđan odgovor i u julu i u decembru 2018. godine, što predstavlja i najveći postotak od 2011. godine. Prosečno, 23,5% građana je odgovorio odrično.

Ministarstvo evropskih integracija (i prethodno Kancelarija za evropske integracije), svake godine od 2009, periodično sproveđe i objavljuju istraživanja javnog mnjenja o procesu evropskih integracija. Pomenuti rezultati iz 2018. pokazuju da je podrška građana članstvu Srbije u Evropskoj uniji bila konstantna tokom cele godine.

Уколико би сутра био расписан референдум са питањем: „Да ли подржавате учлањење наше земље у Европску унију“, како бисте ви гласали? (%)
Приказ кроз таласе истраживања.

Izvor: Ministarstvo evropskih integracija

Ipak, iako više od polovine građana podržava ulazak Srbije u EU, interesantan je podatak da EU izaziva pozitivnu reakciju kod manjeg broja građana, u proseku 43%, dok čak trećina građana nije sigurna. Da li je ovakvom stanju doprinelo i to što je najčešći odgovor, tj. da oko 27% građana vidi politiku EU prema Srbiji kao „politiku stalnog uslovljavanja i ucena“?

Konstantna neodlučnost

Kako je podrška rasla od 2016, kada je bila najniža sa 41%, tako je u proseku broj ispitanika koji odgovaraju negativno na ovo pitanje postajao nešto manji. Međutim, moglo bi se reći da broj ljudi koji odgovaraju da „nisu sigurni“ ili da „ne bi ni izašli“ na referendum ostaje skoro konstantan, što ukazuje na činjenicu da ova tema tokom prethodnih nekoliko godina nije povećala svoj mobilušući potencijal. Takođe, razlog koji su građani najčešće isticali, upitani zbog čega bi glasali protiv, jeste taj da ne vide korist od članstva u EU i da nam stoga EU i ne treba.

Ovakvi odgovori ne bi trebalo da iznenađuju, imajući u vidu da iskustvo institucija i organizacija civilnog društva pokazuje, kao prvo, da građani nisu dovoljno upućeni u značaj evropskih integracija – nije im jasan proces, a kao drugo, i da rezultati priступanja i/ili pomoći koju EU pruža Srbiji nisu dovoljno vidljivi u javnosti.

Kosovo, pitanje broj jedan

Ipak, iako više od polovine građana podržava ulazak Srbije u EU, interesantan je podatak da EU izaziva pozitivnu reakciju kod manjeg broja građana, u proseku 43%, dok čak trećina građana nije sigurna. Da li je ovakvom stanju doprinelo i to što oko 27% građana vidi politiku EU prema Srbiji kao „politiku stalnog uslovljavanja i ucena“?

Takođe, trebalo bi imati u vidu i odnos Beograda i Prištine, koji građani takođe vide kao uslovljavanje, te je, sa 58% u julu na 64% u decembru, skočio broj onih koji smatraju da bi odnos Beograd-Priština trebalo rešavati bez obzira na EU. Ubistvo predvodnika Građanske inicijative „Sloboda, demokratija, pravda“ u Kosovskoj Mitrovici, uvođenje carina od 100% Kosova prema Srbiji, i hapšenje direktora Kancelarije za Kosovo i Metohiju na Kosovu su bile samo deo tematike Kosova* koja je zaokupila medijski prostor tokom 2018. godine u Srbiji. Može se prepostaviti da je takva atmosfera moralna da se odrazi na javno mnjenje i da je to razlog zbog kog izveštaji Ministarstva pokazuju i da se između jula i decembra u javnom mnjenju desilo znatno povećanje u postavljanju pitanja Kosova* kao najznačajnijeg u procesu pristupanja Srbije EU. Dok je u julu 10% građana navodilo događaje u vezi s Kosovom* kao značajne, u decembru je taj broj dostigao 26%.¹

Iako Rusija ne ulazi ni u prvi devet država koje su dodelile bespovratnu razvojnu pomoć Srbiji, građani je percipiraju skoro kao najvećeg donatora, te i ove godine stoji na tesnom drugom mestu sa 22%, tik uz EU koja predvodi sa 24%.

Iskrivljena percepcija

Skoro pa tradicionalno se i, kroz ova dva izveštaja, mogla naslutiti privrženost javnog mnjenja Rusiji, u odgovorima na pitanje koga smatraju za najveće donatore Srbije od 2000. do sada. Iako Rusija ne ulazi ni u prvi devet država koje su dodelile bespovratnu razvojnu pomoć Srbiji, građani je percipiraju skoro kao najvećeg donatora, te i ove godine stoji na tesnom drugom mestu sa 22%, tik uz EU koja predvodi sa 24%. Takođe, Kina je, prema stavovima javnog mnjenja na trećem mestu, dok je u stvarnosti njen doprinos na devetom mestu i predstavlja manje od 1% ukupne razvojne pomoći.

Neminovno je da se postavi pitanje zbog čega Evropska unija i proces evrointegracija nisu više prihváćeni u javnom mnjenju. Da li zbog toga što je proces postao trom i traje već godinama, a nema dovoljno jasne komunikacije s građanima o postignutim rezultatima ili koristima koje će imati?

Možda zbog nedovoljno određene spoljne politike Srbije koja često sedi na „dve stolice“ između Rusije i EU ili dijaloga Beograd-Priština koji nije dovoljno inkluzivan ili transparentan?

Možemo zaključiti da možda i sama kriza identiteta kroz koju EU prolazi zbog Bregzita, prvog slučaja u njenoj istoriji da je jedna država članica ušla u proces napuštanja, utiče na javno mnjenje u Srbiji.

Mnogo govor i rezultat na pitanje „Kako vi vidite budućnost Evropske unije?“, gde je 54% građana skeptično kada je reč o tome da li budućnost donosi proširenje EU i prihvatanje novih članica, uključujući i Srbiju.²

Milica Mijatović,
Beogradska otvorena škola

¹ U navedenim postocima sabrani su sledeći podaci: Pregovori s Prištinom (6%, 12%), Situacija na Kosovu (2%, 7%), Rešavanje pitanja Kosova (2%, 4%), Poglavlja 32 i 35 (/, 3%)

² 1. „EU će se u budućnosti susretati sa sve većim problemima i verovatnije je da će se potpuno zatvoriti, ili čak raspasti, nego što će se dalje širiti i jačati“ – 29,5%
2. „EU će verovatno uspeti da prevaziđe sadašnje probleme, ali će se sve više zatvarati i sve teže primati nove članice“ – 25%

Civilno društvo i evropske integracije

NEPOVOLJNO OKRUŽENJE I NJEGOVI UZROCI

Nacionalna strategija za uspostavljanje okruženja za organizacije civilnog društva (OCD) i njen akcioni plan nisu usvojeni; medijsko izveštavanje o civilnom društvu uglavnom ima negativnu konotaciju; saradnja državnih organa i OCD je fragmentirana i selektivna, dok donošenje zakona po hitnom postupku ograničava demokratsku raspravu i de-lotvorno uključivanje civilnog društva. Sa ciljem da osnaži organizacije civilnog društva i medije u izgradnji kapaciteta i nastojanju da se uključe u proces pristupanja Srbije EU, Beogradska otvorena škola već drugu godinu zaredom sprovodi projekat Civilno društvo za unapređenje procesa pristupanja Srbije Evropskoj uniji (CS4EU).

Jedan od najvažnijih spoljopolitičkih ciljeva Srbije je punopravno članstvo u Evropskoj uniji. Taj proces podrazumeva uskladivanje zakonodavstva Srbije s pravnim tekovinama Evropske unije, ali i mnogobrojne reforme koje zalaze u sve sfere društva.

Na svom putu ka članstvu, Srbija je tokom 2018. godine otvorila ukupno četiri pregovaračka poglavlja i to ona koja se odnose na pitanja ribarstva (13), budžetskih odredbi (33), statistike (18), ekonomске i monetarne unije (17). Broj ukupno otvorenih poglavlja je 16, od kojih su dva privremeno zatvorena.

U istraživanju javnog mnjenja, koje je sproveo Ministarstvo za evropske integracije RS, pokazalo se da većina stanovništva i dalje nema pozitivnu reakciju na pominjanje EU (56% ima ili negativne ili neutralne reakcije). Ovakvi rezultati su direktno povezani sa izveštavanjem medija – koje je u prvom slučaju pozitivno kada se govori o EU fondovima i otvorenim pregovaračkim poglavljima, a u drugom slučaju negativno kada se izveštava o reformskim procesima, dnevnapolitičkim pitanjima i dijalogu između Beograda i Prištine.

U februaru prošle godine Evropska komisija je predstavila Strategiju proširenja za Zapadni Balkan, pod nazivom „Verodostojna perspektiva proširenja za Zapadni Balkan“. Kako se navodi u dokumentu, Srbija je, pored Crne Gore, viđena kao zemlja predvodnica za članstvo u EU koja bi – uz snažnu političku

volju, sprovodenje reformi i nalaženje rešenja u prevazilaženju sporova – mogla da bude sprema za članstvo do 2025. godine.

Dokument predstavlja sveobuhvatniji pristup regionu Zapadnog Balkana od strane EU. Zemljama Zapadnog Balkana na tom putu predstoji mnogo posla – osim daljeg ekonomskog razvoja, dosledne primene evropskih propisa i standarda, regionalne saradnje i pomirenja, u Strategiji se navode i socijalne reforme, povećanje zaposlenosti, ali i važnost unapređenja javnog dijaloga i komunikacije sa građanima. Od Vlada zemalja Zapadnog Balkana se traži da pomognu jačanje kapaciteta civilnog društva, kao i da ga aktivno uključe u proces reformi i kreiranje politika.

Tokom 2018. godine, nakon objavlјivanja Strategije, usledili su i drugi bitni događaji koji su unapredili i dali još vetra u leđa evropskoj perspektivi regiona Zapadnog Balkana.

Samiti i deklaracije

Prvi samit lidera EU i Zapadnog Balkana, nakon 15 godina, održan je u Sofiji, za vreme bugarskog predsedavanja Savetu EU. Tada je usvojena Deklaracija iz Sofije kojom se naglašava posvećenost zemalja Zapadnog Balkana evropskim vrednostima i načelima, prevashodno demokratiji, vladavini prava i sprovodenju reformi.

Julski samit u okviru Berlinskog procesa održan u Londonu iznedrio je Deklaraciju o regionalnoj saradnji i dobrosusedskim odnosima, a sami zaključci Samita dalje su reaffirmisali mere i aktivnosti koje se tiču ekonomske, bezbednosne i političke saradnje između zemalja Zapadnog Balkana.

U novembru mesecu 2018. godine poslanici Evropskog parlamenta usvojili su Rezoluciju o Srbiji, u kojoj se ocenjuje da je Srbija ostvarila određeni napredak u ekonomskim reformama, ali da je od ključnog značaja da se u reformama pravosuda, suzbijanju korupcije i slobodi medija ostvare oipljivi rezultati.

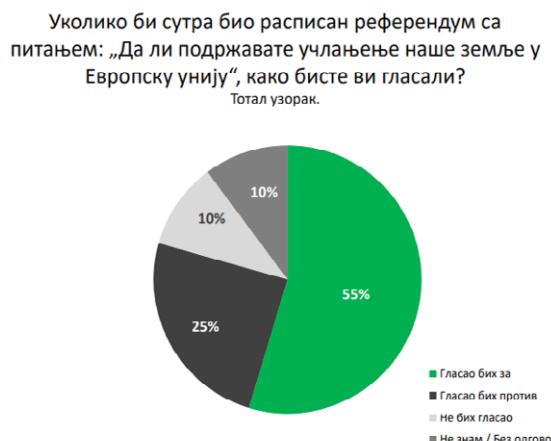
(Ne)zaobilazan akter

Evropska unija prepoznaje civilno društvo kao nezaobilaznog aktera u kreiranju i sprovođenju politika. U svakom od dokumenata koji je usvojen u okviru EU, a dotiče se pitanja proširenja, naglašava se važnost učešća organizacija civilnog društva, jer one predstavljaju jednog od najvažnijih zastupnika interesa građana i glavnog konstruktivnog kritičara procesa pregovora.

Rezultati najnovijeg istraživanja o podršci građana procesu evropskih integracija Srbije iz decembra 2018. godine poka-

zuju da se 55% građana zalaže za pristupanje Srbije EU, što je isti procenat kao i u istraživanju iz jula 2018., a za 3% više nego pre godinu dana (decembar 2017. godine). U istom istraživanju javnog mnjenja, koje je sproveo Ministarstvo za evropske integracije Republike Srbije, pokazalo se da većina stanovništva i dalje nema pozitivnu reakciju na pominjanje EU (56% ima ili negativne ili neutralne reakcije).

Ovakvi rezultati direktno su povezani sa izveštavanjem medija – koje je u prvom slučaju pozitivno kada se govor o EU fondovima i otvorenim pregovaračkim poglavljima, a u drugom slučaju negativno kada se izveštava o reformskim procesima, dnevopolitičkim pitanjima i dijalogu između Beograda i Prištine.

Ispitivanje javnog mnjenja, decembar 2018.
Izvor: Ministarstvo za evropske integracije

Aktivnije učešće civilnog društva u procesu pristupanja jeste jedan od ključnih preduslova da on bude transparentan i verodostojan.

Iako sam proces pregovora vode institucije koje je osnovala Vlada, dok organizacije civilnog društva nisu direktno uključene u pregovaračke strukture, ne sme se prenebregnuti činjenica da je njihova uloga veoma značajna za održiv i efikasan proces u celosti. Njihov doprinos se zasniva na ekspertskoj podršci koju mogu da pruže u raznovrsnim oblastima kojima se bave, procesu reformisanja i uskladivanja nacionalnog zakonodavstva, ali isto tako i u edukaciji, informisanju i uključivanju javnosti i građana u procese donošenja odluka.

U Izveštaju Evropske komisije za 2018. godinu navodi se da nije postignut napredak u uspostavljanju povoljnog okruženja za razvoj i finansiranje civilnog društva. Tome govori u prilog i činjenica da Nacionalna strategija za uspostavljanje okruženja za organizacije civilnog društva (OCD) i njen akcioni plan nisu usvojeni. Takođe, medijsko izveštavanje o civilnom društvu uglavnom ima negativnu konotaciju, saradnja državnih organa i OCD je fragmentirana i selektivna, dok donošenje zakona po hitnom postupku ograničava demokratsku raspravu i delotvorno uključivanje civilnog društva.

Indeks održivosti organizacija civilnog društva za 2017. godinu, razvijen u sklopu metodologije USAID-a, u kome je učestvovala

Nacionalna koalicija za decentralizaciju iz Niša (jedan od partnera na projektu Civilno društvo za unapređenje procesa pristupanja Srbije Evropskoj uniji – CS4EU), pokazuje da se pravno i praktično okruženje za učešće građana u procesu donošenja odluka u Srbiji pogoršava.

Ovo je uzrokovano različitim faktorima koji se mogu podeliti u tri grupe: pravnim aktima koji čekaju da budu usvojeni ili pravilno implementirani (Nacionalna Strategija za podsticajno okruženje za razvoj civilnog društva u Republici Srbiji, Zakon o planskom sistemu u Republici Srbiji i izmene Zakona o državnoj upravi, usvojene u letu 2018. itd.); paketom predloženih zakona

Indeks održivosti organizacija civilnog društva za 2017. godinu pokazuje da se pravno i praktično okruženje za učešće građana u procesu donošenja odluka u Srbiji pogoršava. Ovo je uzrokovano različitim faktorima koji se mogu podeliti u tri grupe: pravnim aktima koji čekaju da budu usvojeni ili pravilno implementirani; paketom predloženih zakona koji mogu ugroziti učešće građana i zaštitu ljudskih prava; donošenje zakona po hitnom postupku bez ikakvih javnih konsultacija.

koji mogu ugroziti učešće građana i zaštitu ljudskih prava (pristup javnim informacijama i sloboda informisanja, zaštita ličnih podataka, besplatna pravna pomoć itd.); donošenje zakona po hitnom postupku bez ikakvih javnih konsultacija (od 82 zakona usvojena u 2018. godine, jedna trećina usvojena je po hitnom postupku).

CS4EU Program i njegovi doprinosi

Beogradska otvorena škola već drugu godinu zaredom sprovodi projekat Civilno društvo za unapređenje procesa pristupanja Srbije Evropskoj uniji (CS4EU), koji je podržala Kraljevina Švedska. Njegov cilj je da osnaži organizacije civilnog društva i medije u izgradnji kapaciteta i nastojanju da se uključe u proces pristupanja Srbije EU. U implementaciji projekta učestvuje 17 organizacija civilnog društva i medija koji, na nivou trogodišnjeg programskega ciklusa, sprovode svoje projekte na lokalnom ili nacionalnom nivou.

Partnerima je obezbeđena i ekspertska podrška. Kroz razne radionice, obuke, studijske posete i razmene iskustava, obučeno je oko 230 učesnika.

Doprinos partnera CS4EU Programa je veoma bitan i meri se na osnovu pokušaja i uspeha inicijativa za izmenu javnih politika i zagovaranja, kao i kroz nivo i kvalitet objavljenih informacija koje doprinose razumevanju procesa pristupanja Srbije EU.

Tokom druge godine Programa (2018), 12 od 17 partnera je pratio primenu javnih politika i izradili predloge praktičnih politika koji se odnose na primenu pravnih tekoniva EU na lokalnom

i nacionalnom nivou, a koji direktno ili indirektno doprinose praćenju sprovođenja pravnih propisa EU u različitim oblastima politika koje su do danas usvojene na nacionalnom nivou. Pored toga, partneri projekta CS4EU su doprineli uspostavljanju i unapređenju kontakata između organizacija civilnog društva, povećanju međusobne solidarnosti i kontinuiranoj borbi za prihvatanje demokratskih vrednosti u procesu evropske integracije, s posebnom pažnjom na učešće građana i doprinos lokalnih zajednica procesu pridruživanja EU. Svoje doprinose je sedam partnerskih organizacija dalo i kada je u pitanju Izveštaj Evropske komisije, a u vezi sa slobodom medija, energetskom politikom, životnom sredinom i ljudskim pravima.

Kako je ranije pomenuto, zahvaljujući aktivnom doprinosu organizacija civilnog društva u Srbiji na izradi godišnjeg izveštaja, među kojima su i partneri CS4EU Programa, Evropska komisija je naglasila važnost OCD-a i angažovanja medija u bilo kojoj reformi demokratskog sistema, što bi i državne institucije trebalo da prepozna i tretiraju na takav način.

Beogradska otvorena škola već drugu godinu zaredom sprovodi projekt Civilno društvo za unapređenje procesa pristupanja Srbije Evropskoj uniji (CS4EU), koji je podržala Kraljevina Švedska. Zahvaljujući aktivnom doprinosu organizacija civilnog društva u Srbiji na izradi godišnjeg izveštaja, među kojima su i partneri CS4EU Programa, Evropska komisija je naglasila važnost OCD-a i angažovanja medija u bilo kojoj reformi demokratskog sistema, što bi i državne institucije trebalo da prepozna i tretiraju na takav način.

Uzroci nepostojanja napretka i uspostavljanja povoljnog okruženja za razvoj i finansiranje civilnog društva su, između ostalog, odsustvo sistemske saradnje između donosilaca odluka i civilnog društva, negativne izjave javnih zvaničnika i negativan medijski publicitet o nekima od aktivista OCD-a, novinara i branitelja ljudskih prava. Takođe, Izveštaj Evropske komisije navodi i da je napredak izostao i u oblasti zaštite slobode izražavanja, kao i oblasti transparentnog i kontinuiranog uključivanja OCD u zakonodavne procedure.

U cilju rešavanja tih problema i daljeg nezavisnog praćenja napretka i delotvornosti procesa pristupanja Srbije Evropskoj uniji, partneri Programa CS4EU razvili su četiri izveštaja iz senke i analize o stanju demokratije, ljudskih prava, omladinske politike i bezbednosti dece. Pored toga, programski partneri podneli su nadležnim institucijama pet predloga za izmenu zakona (Zaštita potrošača - Savetnik potrošača, MDRI-S, CINS).

Na kraju druge godine projekta, lokalne samouprave odobrile su i podržale neke od sprovedenih inicijativa za zagovaranje. Primera radi, lokalne vlasti su podržale inicijativu partnera na projektu CS4EU za kreiranje akcionog plana za održivu klimu i energiju do 2030. godine za Zlatiborski region.

Takođe, dve godine je trajala uspešna kampanja zagovaranja koja je rezultirala osnivanjem Lokalne kancelarije za ljudska prava u Kragujevcu. Kao rezultat institucionalnog dijaloga na lokalnom i nacionalnom nivou, koji su inicirali partneri na projektu, napredak je učinjen i u pripremi za implementaciju Strategije Natura 2000 za očuvanje prirode i biološke raznovrsnosti.

Zahvaljujući aktivnom doprinosu CS4EU partnera u okviru projektnih aktivnosti učinjeni su ozbiljni pomaci u pravno-političkom okviru koji se tiče bezbednosti dece (na osnovu zagovaračke kampanje koja se odnosi na uvođenje sistema ranog alarmiranja i upozoravanja javnosti u slučajevima nestale dece); osnaživanje osoba s mentalnim invaliditetom; antikorupcijskim planovima i aktivnostima na lokalnom nivou i zaštite potrošača.

Kampanju javnog zagovaranja programski partneri sprovode i u oblasti usvajanja seta medijskih zakona i pitanja slobode izražavanja s namerom da se zaustavi usvajanje medijske strategije bez doprinos profesionalnih udruženja medija i novinara. Ova inicijativa rezultirala je kreiranjem nove radne grupe za razvoj medijske strategije, a kampanja je nastavila da traje do kraja druge godine projekta. Tokom druge godine Programa, partneri su učestvovali u oko 29 platformi za unapređenje dijaloga s donosiocima odluka i drugim zainteresovanim stranama kako bi se unapredio institucionalni dijalog i kako bi se razlikitim ciljnim grupama približio proces pristupanja Evropskoj uniji.

Medijski partneri Programa bili su aktivni i u izradi istraživačkih i analitičkih medijskih priča u cilju poboljšanja učestalosti i kvaliteta medijskog izveštavanja, kao i javnih rasprava o pitanjima vezanim za EU u Srbiji. Tokom druge godine objavljeno je pet istraživačkih priča i više od 240 analitičkih medijskih članaka, čija je svrha bila da približe proces evropskih integracija građanima. Takođe, pokazali su inovativnost u vizuelizaciji podataka i kreiranju novih kanala komunikacije s građanima – kroz video-igre, video-produkciju i emisije uživo.

Održivost i institucionalni razvoj organizacija kroz Program podržana je kroz niz drugih aktivnosti kojima se podstiče njihov institucionalni razvoj i održivost, kao što je izrada strateških planova za šest partnera, komunikacionih strategija i antikorupcijskih propisa na nivou organizacija, kao i kroz međusobnu podršku, saradnju i razmenu iskustava na regionalnom i lokalnom nivou. Partneri na projektu aktivno učestvuju u postojećim platformama civilnog društva za praćenje procesa pristupanja Srbije Evropskoj uniji na nacionalnom nivou u određenoj oblasti politike, koje su podeljene u odnosu na odgovarajuća poglavlja EU.

Na kraju, Program posebno posvećuje pažnju ravnopravnosti polova učesnika i učesnica koji učestvuju u projektnim aktivnostima, pa je tokom druge godine Programa, u okviru aktivnosti sprovedenih na nivou partnerskih projekata učestvovalo 53,4% žena i 46,6% muškaraca. Partneri prepoznaju potrebu za jednakim učešćem žena i muškaraca u javnim diskusijama o procesu pristupanja EU. Na tragu ovoga, zastupa se stav da učešće žena u procesu donošenja odluka mora biti poboljšano, kako kroz unutrašnju strukturu organizacija tako i putem zagovaranja za poboljšanje položaja žena u razvoju politika i učešća u izvršnoj vlasti u društvu.

Tamara Arsić,
Beogradska otvorena škola

Poglavlje 27 kroz četiri godišnja doba

DA POZELENIŠ

Čini se da jedna od ključnih prepreka ka delotvornijem učešću organizacija civilnog društva u procesu evropskih integracija Srbije leži u činjenici da njihovo učešće u radnim grupama za donošenje propisa nije precizno definisano. Civilno društvo se, okupljeno u različitim mrežama i inicijativama poput Koalicije 27, Nacionalnog konventa o pristupanju Srbije EU, u ovom procesu oslanja na sopstvene kapacitete, prethodno iskustvo i kontakte koje ima među predstavnicima državne uprave. U čekanju ovog mehanizma, nije zgoreg podsetiti da je Kancelarija Vlade Srbije već izradila Smernice za ovu oblast, da je sve već napisano i definisano. Samo još da se usvoji. I primeni.

Znate ono kad vas pitaju šta radite i šta imate novo, a vi im kažete: „Svašta i ništa.“? Svakog dana ste zauzeti i užurbanici, idete na posao, srećete iste ljudi, svakodnevno rešavate bezbroj raznih problema, kupite decu iz škole, vikendom odete kod svekrve na nedeljni ručak i ponekad izađete na pivo s koleginicama s fakulteta. Neprestano sanjate i planirate da promenite posao i otarasite se nepravednog i zahtevnog šefa, da živate bez

stresa, da se zdravo hranite i smršate pet kila. Ali – to nikako da postignete. Kao i svake godine, nastavljate da radite sve isto, uvereni da ste strašno zauzeti i da se svašta dešava. A ipak – ništa se ne (raz)rešava.

Vrlo slično bi i civilno društvo u Srbiji moglo da odgovori na pitanje šta je, kada je reč o EU integracijama, životnoj sredini i klimatskim promenama radilo i postiglo u protekla četiri godišnja doba – svašta i ništa.

Zima

Godina je počela udarno: već 11. januara Ministarstvo građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture objavilo je da je na javno raspravi Nacrt zakona o izmenama i dopunama Zakona o planiranju i izgradnji. Iako ovaj zakon nije usko vezan za Poglavlje 27, akt je koji ima uticaj na mnoga pitanja iz ovog poglavlja. Od tога kako se i gde nešto može graditi do toga kako izgleda proces izdavanja građevinskih dozvola i koliko i na koji način se pitanja zaštite životne sredine uvažavaju u ovom procesu. Organizacije civilnog društva analizirale su Nacrt, organizovale

konsultativne sastanke i izradile set komentara i preporuka za njegovo unapređenje. U oktobru je ovaj proces dobio svoj epilog – Zakon je usvojen, a tek nekoliko komentara i predloga organizacija civilnog društva bilo je prihvaćeno. Izveštaj o održanoj javnoj raspravi nije objavljen, pa su izostala i obrazloženja zašto većina predloga organizacija civilnog društva nije usvojena. Ipak, jedna od ključnih izmena je da investitori sada u procesu pribavljanja lokacijskih uslova moraju da konsultuju Zakon o proceni uticaja na životnu sredinu, što ranije nije bilo eksplicitno zahtevano. Time je izvršeno dodatno uskladivanje s Direktivom EU o proceni uticaja (2011/92/EU)¹. Makar toliko.

Proleće

Sa toplijim danima u Srbiji postale su aktuelne i teme o globalnom zagrevanju. Ministarstvo zaštite životne sredine je u martu objavilo Nacrt zakona o klimatskim promenama i najavilo javnu raspravu u trajanju od celih 27 dana, uz organizovanje prezentacije Nacrta u čak šest gradova Srbije. I to je nešto, jer zakonski

Da bi civilno društvo saznalo šta u Nacrtu pregovaračke pozicije stoji moralno je da se strpi i sačeka decembar, kada je dokument civilnom društvu predstavljen u Narodnoj skupštini. U potonjim saopštenjima za javnost Ministarstva zaštite životne sredine ovaj jednokratni događaj nazvan je konsultacijama s civilnim društvom.

minimum iznosi 20 dana, a predlagачi često praktikuju da ovaj minimum još dodatno skrate. Civilno društvo se opet uposlio, razmahalo, čitalo Nacrt, konsultovalo, sastajalo i dalo niz komentara i preporuka u cilju poboljšanja dokumenta. Tokom same javne rasprave, civilno društvo je bilo druga najbrojnija grupa među učesnicima² (posle predstavnika vladinih organa i jedinica lokalne samouprave). O tome da li Nacrt zaista postavlja uslove za smanjenje emisija gasova sa efektom staklene bašte i drugim aspektima sadržine Nacrta pisali smo u aprilu OVDE. Epilog ovog procesa još uvek se čeka. U međuvremenu, objavljen je Izveštaj o sprovedenoj javnoj raspravi³ gde se mogu videti rezultati učešća civilnog društva. Skoro pa ništa.

April u Beogradu je doneo i novi izveštaj Evropske komisije o Srbiji.⁴ Za Poglavlje 27 su nam poručili da treba da uredimo svoje deponije, bolje upravljamo svojim zaštićenim područjima i rečnim slivovima, da pažljivije pratimo stanje kvaliteta svog vazduha, primenimo Pariski sporazum, doneсemo klimatsku strategiju. Iz dalekog Brisela još su nam poručili da neke od

1 Više o problematici vezanoj za neusklađenost Zakona o proceni uticaja na životnu sredinu i Zakona o Planiranju i izgradnji pisali smo ovde: http://www.bos.rs/ekz/vesti/134/2018/04/24/zakon-o-proceni-uticaja-na-zivotnu-sredinu-i-zakon-o-planiranju-i-izgradnji_da-li-su-uskladeni-i-zasto-ne.html

2,3 Izveštaj o javnoj raspravi o Nacrtu zakona o klimatskim promenama: <http://www.ekologija.gov.rs/izvestaj-o-javnoj-raspravi-o-nacrtu-zakona-o-klimatskim-promenama/>

4 Izveštaj Evropske komisije o Srbiji, 2018: <https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/20180417-serbia-report.pdf>

naših najvećih gradova pogađaju alarmantni nivoi zagađenja vazduha. Do Brisela se vidi i oseća, dakle, taj naš vazduh. O ovim i drugim stvarima na koje nas drska Evropa navodi da bismo unapredili uslove u kojima živimo pisali smo OVDE. Civilno društvo, okupljeno u Koaliciji 27, paralelno sa ovim objavilo je peti Izveštaj iz senke u kome je detaljno analiziralo (ne)napredak Srbije vezan za Poglavlje 27.

Leto

U junu smo obeležili međunarodni Dan zaštite životne sredine. Tog 5. juna mediji su izveštavali o životnoj sredini i slikali predstavnike vlasti u raznim akcijama sakupljanja otpada. Civilno društvo se opet uposlico i ovaj dan obeležilo na različite načine, a mi smo ga videli OVAKO.

Iz medija smo saznali i da je tog 5. juna završen Nacrt pregovaračke pozicije, te da je poslat Evropskoj komisiji na neformalne konsultacije. Civilno društvo u ovome formalno nije učestvовало niti je konsultovano. Da bi civilno društvo saznalo šta u Nacrtu pregovaračke pozicije stoji moralno je da se strpi i sačeka decembar, kada je dokument civilnom društvu predstavljen u Narodnoj skupštini. U potonjim saopštenjima za javnost Ministarstva zaštite životne sredine ovaj jednokratni događaj nazvan je konsultacijama sa civilnim društvom. Nije nego. Civilno društvo je lepo izgledalo u toj priči, nije ni to ništa.

Jesen

Najpre je u septembru Delegacija EU u Srbiji obeležila Nedelju klimatske diplomatiјe.⁵ Civilno društvo se, naravno, uposlico: širom Srbije organizovane su radionice, debate, konferencije i izložbe. Vozili su se bicikli oko Ade, zajedno s predstvincima Delegacije, Ministarstva i stranih ambasada. U oktobru je Skupština usvojila izmene i dopune Zakona o zaštiti životne sredine.⁶ Javne rasprave nije bilo, pa je civilno društvo sad moglo da se malo odmori. U oktobru Ministarstvo je formiralo i radnu grupu za smanjenje aero-zagađenja. Radna grupa treba da identifikuje sredinu koja je posebno ugrožena usled stepena aero-zagađenja većeg od dozvoljenog, uzroke koji su doveli do povećanja stepena aero-zagađenja, kao i da predloži mere za njegovo smanjenje.⁷ Zadatak ove radne grupe zbirno je civilno društvo (i dalje na odmoru) jer su odgovori na ovaj zadatak već dostupni, a na neke od njih ukazuje i izveštaj Evropske komisije iz aprila. Zanimljivo je, međutim, da zadatak ove radne grupe NIJE da započne izradu nacionalne strategije zaštite vazduha, iako je ovo najviši instrument politike zaštite vazduha, predviđen Zakonom o zaštiti vazduha. I takođe je jedan od zahteva navedenih u izveštaju Evropske komisije za 2018 u delu Poglavlja 27 koji se odnosi na vazduh. Početkom novembra obeležen je Svetski dan čistog vazduha, a Ministarstvo zaštite životne sredine pozvalo je građane, predstavnike civilnog društva, privrednu, naučnu i stručnu javnost, medije, da se zajednički izborimo za pravo na čist vazduh i pravo na zdrav život nas i

5 Saopštenje Delegacije EU u Srbiji: <https://europa.rs/nedelja-klimatske-diplomatije-u-srbiji/>

6 Saopštenje Ministarstva zaštite životne sredine: <http://www.ekologija.gov.rs/skupstina-usvojila-izmene-i-dopune-zakona-o-zastiti-zivotne-sredine-i-set-ekolskih-zakona/?lang=lat>

7 Saopštenje Ministarstva zaštite životne sredine: <http://www.ekologija.gov.rs/ministarstvo-zastite-zivotne-sredine-formiralo-radnu-grupu-za-smanjenje-aero-zagadjenja/?lang=lat>

naše dece, i svih bića na našoj još uvek prelepoj planeti.⁸ Dakle, civilno društvo sad da se spremi, pa da bude nešto.

Sad ga vidiš – sad ga ne vidiš

Jesen nam je donela i okasneli Izveštaj o stanju životne sredine za 2017. godinu koji je priredila Agencija za zaštitu životne sredine, a Vlada zatim podnела Odboru za zaštitu životne sredine Narodne skupštine Republike Srbije. U Izveštaju su nas izvestili o raznim temama, uspesima i rezultatima vezanim za stanje životne sredine u kojoj žive građani Srbije. Između ostalog, i o inventaru gasova sa efektom staklene bašte iz 2014. godine. Tačnije, o projekcijama inventara napravljenim 2013. godine. U novembru 2018. godine. Odbor za zaštitu životne sredine usvojio je ovaj izveštaj na 16. sednici. Po slovu Zakona o zaštiti životne sredine⁹, Izveštaj je trebalo objaviti u Službenom glasniku Republike Srbije, čime Izveštaj postaje i zvaničan dokument. Kako se ovi podaci ranije nisu pojavljivali u izveštajima o stanju životne sredine, i kako je njihova tačnost već dovedena u pitanje i od strane Evropske komisije¹⁰, civilno društvo imalo je da kaže koju reč na ovu temu. O tome šta je civilno društvo pitalo Agenciju smo pisali OVDE, a pomenuti izveštaj arhivirali.

U oktobru Ministarstvo je formiralo i radnu grupu za smanjenje aero-zagađenja čiji je zadatak zbulio civilno društvo, jer su odgovori na njega već dostupni, a na neke od njih ukazuje i izveštaj Evropske komisije iz aprila. Zanimljivo je, međutim, da zadatok ove radne grupe NIJE da započne izradu nacionalne strategije zaštite vazduha, iako je ovo najviši instrument politike zaštite vazduha, predviđen Zakonom o zaštiti vazduha.

U januaru 2019. godine civilno društvo je ponovo zavirilo u Izveštaj o stanju životne sredine za 2017. godinu i ustanovilo da podataka o inventaru – nema. Deluje da je Agencija naknadno izmenila dokument zvanično usvojen od strane Narodne skupštine Republike Srbije, i tako izmenjenog ga postavila kao zvaničan na svojoj internet prezentaciji. Deluje kao da to ne bi moglo da se desi. I da nema originalnog dokumenta, predstavljenog u novembru 2018. godine pomisili bismo da se nije desilo. Ovo je svakako nešto. Mada nismo još sigurni sasvim šta je.

Jedan proces i civilno društvo

Još od kraja 2017. godine^{11,12} očekuju se izmene i dopune Zakona o proceni uticaja na životnu sredinu. Zakon do sada nije usvojen, ali to nikako ne znači da je civilno društvo odmaralo. Na sopstvenu inicijativu učestvovalo je u procesu izrade prednacrta ovog dokumenta, a Ministarstvo zaštite životne sredine dalo je dobar primer kako se civilno društvo uključuje u proces, a njegovi kapaciteti koriste za unapređenje dokumenata dok su još u fazi prednacrta. Ministarstvo je u Radnu grupu uključilo nekoliko organizacija civilnog društva, a organizovan je i širi konsultativni proces sa organizacijama civilnog društva izvan Radne grupe, koje su pravovremeno bile obaveštavane o sastancima Radne grupe i bile pozvane da, kroz dostavljanje komentara, daju svoj doprinos uobičajivanju ovog dokumenta. Ovo je, ipak, nešto.

Da li je to baš sasvim sve?

Osim gorepomenutih, bilo je i drugih događaja, dokumenata i procesa kojima je civilno društvo doprinosilo svojim učešćem na različite načine. Mada je sveukupan utisak i dalje isti – svašta i ništa.

Čini se da jedna od ključnih prepreka ka delotvornijem učešću organizacija civilnog društva u procesu evropskih integracija Srbije leži u činjenici da njihovo učešće u radnim grupama za donošenje propisa nije precizno definisano. Civilno društvo, okupljeno u različitim mrežama i inicijativama poput Koalicije 27, Nacionalnog konventa o pristupanju Srbije EU, u ovom procesu oslanja se na sopstvene kapacitete, prethodno iskustvo i kontakte koje imaju među predstavnicima državne uprave. U čekanju ovog mehanizma, nije zgoreg podsetiti da su precizne definicije već i napisane i sadržane u Smernicama za uključivanje organizacija civilnog društva u proces donošenja propisa, koje je izradila Kancelarija Vlade Srbije za saradnju sa civilnim društvom. Dakle, ne mora se ni tražiti ni pisati, već samo usvojiti. I primeniti.

E, to bi već bilo nešto.

Na koncu, civilno društvo „zelenog“ opredeljenja bilo je vrlo zauzeto u protekloj godini. Bile su tu razne radne grupe, inicijative, dopisi, propisi, sastanci, konferencije, otvorena pisma, zagovaranje, dogovaranje, konsultacije. Svašta. Na pitanje šta se postiglo ipak ne možemo odgovoriti sa – ništa. Ali ni s puno više od toga.

Mirjana Jovanović,
Beogradска otvorena škola

⁸ Saopštenje Ministarstva zaštite životne sredine: <http://www.ekologija.gov.rs/svetski-dan-cistog-vazduha-3/?lang=lat>

⁹ Zakon o zaštiti životne sredine, član 76: https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_zastiti_zivotne_sredine.html

¹⁰ U Izveštaju o Srbiji, u delu vezanom za klimatske promene i Poglavlje 27 stoji: U oktobru 2017. godine, Srbija je podnela svoje drugo saopštenje za Okvirnu konvenciju Ujedinjenih nacija o klimatskim promenama (UNFCCC). Međutim, potrebno je povećati tačnost dobijenih podataka. <https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/20180417-serbia-report.pdf>

¹¹ Nacionalni program usvajanja pravnih tekovina EU – Druga revizija, 2016: http://www.mei.gov.rs/upload/documents/nacionalna_dokumenta/npaa/NPAA_2016_revizija_srp.pdf

¹² Nacionalni program usvajanja pravnih tekovina EU – Treća revizija, 2018: http://www.mei.gov.rs/upload/documents/nacionalna_dokumenta/npaa/npaa_2018_2021.pdf

RUMUNSKO PREDSEDAVANJE SAVETU EU

Jedan od glavnih stavova Rumunije je da politika proširenja, u okviru jačanja pozicije EU kao globalnog aktera, predstavlja stratešku investiciju u mir, demokratiju, prosperitet, bezbednost i stabilnost Evrope.

Rotirajuće predsedništvo Savetu EU smenjuje se na šest meseci i koordinira rad Saveta EU, predsedava sastancima i vodi računa da obezbedi i očuva kontinuitet rada EU. Ono daje važne administrativne i ljudske resurse, a predsedavanje je i prilika da država pokaže stručnost i ojača svoj evropski imidž. Države članice koje predsedavaju Savetu veoma blisko sarađuju sa još dve članice, koje joj pomažu u određivanju dugoročnih ciljeva i pripremi zajedničkog programa – najvažnijih tema i pitanja u narednih 18 meseci. Ove dve članice će u narednom periodu naslediti prvog člana formata trojke, pa se zato detaljni program aktivnosti priprema u koordinaciji ove tri države.

Rumunija je 1. januara 2019. preuzela predsedavanje Savetu Evropske unije. Nju će u drugoj polovini 2019. naslediti Finska, a u prvoj polovini 2020. Hrvatska.

Narednih šest meseci rumunskog predsedavanja biće burni, s obzirom na to što sve čeka Evropsku uniju – od izlaska Velike Britanije, preko izbora za Evropski parlament i formiranja nove Evropske komisije, do debata o budžetu Evropske unije.

Predstavljeni Program rumunskog predsedavanja biće fokusiran na princip kohezije kao zajedničke evropske vrednosti, pod istoimenim motom Kohezija, zajednička evropska vrednost, uz iskazivanje jedinstva članica i regiona EU.

Prioriteti rumunskog predsedavanja biće fokusirani na četiri glavna stupa:

- **obezbeđivanje konvergencije i kohezije u Evropi**, kako bi se postigao održiv i jednak razvoj prilika za sve građane i države članice, kroz povećanu konkurenčiju i smanjivanje razlika u razvijenosti, promovisanje povezanosti i digitalizacije, stimulisanja preduzetništva i konsolidaciju evropske industrijske politike;
- **konsolidaciju bezbednije Evrope** kroz povećanu koheziju među zemljama članicama u pogledu suočavanja s novim bezbednosnim izazovima i podršku inicijativama za saradnju u ovoj oblasti;
- **konsolidaciju globalne uloge EU kroz promovisanje politike proširenja**, akcije Evrope u susedstvu, dalju implementaciju Globalne strategije, obezbeđivanje neophodnih resursa za EU i ispunjavanje svih globalnih obaveza EU;

- **obezbeđivanje Evrope zajedničkih vrednosti** kroz promovisanje politika borbe protiv diskriminacije, obezbeđivanje jednakih šansi i jednakog tretmana za muškarce i žene, kao i povećanje uključenosti građana, a posebno mlađih, u debate o Evropi.

Jedan od glavnih zadataka rumunskog predsedavanja biće i jačanje poruke jedinstva EU, naročito nakon što Velika Britanija krajem marta napusti EU. Nastaviće rad na evropskom zakonodavstvu i započeće pripreme za evropske izbore.

Takođe, Rumunija na agendu Evropske unije vraća i Zapadni Balkan, koji je tokom austrijskog predsedavanja bio od prioriteta manjeg značaja.

Pregovori o proširenju će napredovati **primenom strukturnih reformi** koje će omogućiti zemljama, koje se nalaze u procesu, buduće funkcionisanje unutar EU kao države članice, posebno u duhu poštovanja ključnih vrednosti i principa EU, kao i usklađenosti sa evropskim procedurama i zakonodavstvom. Dakle, Rumunija će nastaviti da podržava evropsku perspektivu svih država regiona na osnovu njihovih posebnih zasluga i pridržavanja specifičnih kriterijuma u okviru procesa pristupanja. Takođe, nastojaće da poboljša izglede za početak pregovora o članstvu s Makedonijom i Albanijom, ali tek posle evropskih izbora u maju.

Rumunski zvaničnici veruju da 2025. jeste dostižan cilj za članstvo država predvodnica na Zapadnom Balkanu – Srbije i Crne Gore, ali samo uz uslov da ostanu **posvećene primeni reformske agende**.

Jedan od glavnih stavova Rumunije je da politika proširenja, u okviru jačanja pozicije EU kao globalnog aktera, predstavlja stratešku investiciju u mir, demokratiju, prosperitet, bezbednost i stabilnost Evrope.

Tamara Arsić,
Beogradska otvorena škola

Izvor: <http://eupregovori.bos.rs>

BOŠ
BEOGRADSKA
OTVORENA
ŠKOLA

Beogradska otvorena škola

Masarićeva 5/16,
11000 Beograd, Srbija

T: +381 11 30 61 372
F: +381 11 36 13 112
E: eupregovori@bos.rs
W: eupregovori.bos.rs i www.bos.rs
S: facebook.com/BOSPolicyLab
S: twitter.com/BOSPolicyLab

FONDACIJA ZA OTVORENO DRUŠTVO, SRBIJA
OPEN SOCIETY FOUNDATION, SERBIA

PROGOVORI O PREGOVORIMA

Ukoliko želite da redovno dobijate bilten
„Progovori o pregovorima“ prijavite se [OVDE](#).

Stalo nam je do Vašeg mišljenja i povratne informacije
– molimo Vas da nas kontaktirate odgovorom na mejl
eupregovori@bos.rs i pošaljete nam sugestije o tome kako
možemo da poboljšamo ovaj bilten. Takođe, ukoliko
smatrate da bilten nije relevantan za Vaš delokrug rada ili
ako niste zainteresovani da ga primate ubuduće, možete
nam to javiti mejлом na eupregovori@bos.rs.